

# In di da gloria

DA BERNARD CATHOMAS, SECRETARI LR

**Nagin ha chapì meglier che sur Gion Cahannes la valur emozionala e politica da la renconuschientscha dal rumantsch sco lingua naziunala. En ses commentar avant la votaziun en la «Gasetta Romontscha» numna el ils 20 da favrer 1938 «in di d'honor e legria, da triumf e giubilanza ... Daveras, pli che melli onns ha la mumma romontscha luvrau e pitiu, cantau e bargiu, sperau e turnau a sperar en fideivla perseveranza, ed ussa ei il di pumpus e solemn arrivaus. ... Nuota tgisà, la votaziun federala dil 20 da fevrer 1938, che duei purtar al lungatg retoroman la renconuschientscha da lungatg naziunal a pèr als auters lungatgs svizzers, ei il di il pli gloriu dall'entira historia dil lungatg dalla Rezia alpina.»**

Sch'ins legia questas lingias e vesa ils resultats da la votaziun, pon ins chapir che questa data è daventada in mitos. Suenter 25 onns è la votaziun vegnida commemorada l'emprima giada extendidamain, alura il 1968, il 1978, il

1988 cun la Scuntrada rumantscha a Scuol. Ed uss, suenter 60 onns?

Senza dubi ha la decisium da 1938 ina grond'impurtanza. La Svizra manifesta sia voluntad dad esser in stadi cun plirs linguatgs, pliras confessiuns, pliras gruppas da pievel che convivan. Diversitad sco idea dal stadi. In'idea anc oz moderna, pli moderna ch'insacura en vista a la maschaida da las populaziuns en il mund modern.

Il rumantsch retschaiva da princip ils medems dretgs sco ils auters linguatgs. La Rumantschia po sa basar sin la constituziun. Quai dat dignitad a la chaussa e nova schientscha a las persunas che vivan cun il rumantsch, era sche la renconuschientscha è mo simbolica. Senza la votaziun dals 20 da favrer 1938 avess il moviment rumantsch prendi in auter decurs. Tgenin, quai è grev da dir. Forsa fiss el daventà pli radical. Forsa fiss la Rumantschia ida a fund en il svilup e las midadas suenter il 1945. 1938 stat per ina nov'entschatta, er sch'il charr vegn en moviment pir plaun a plaun.

Sulettamain cun acts simbolics sco

quel da 1938 na po ina cuminanza betg survivor. Ils 10 da mars 1996 cun la renconuschientscha sco lingua uffiziala e la lescha federala da contribuziuns èn fatgs almain uschè impurtants. Muments sco quel da 1938 dattan dentant impuls inizials decisivs, schlian emeziuns ed obligheschans in'entira naziun. A la constituziun pon ins adina sa referir en in stadi da dretg. Quai che stat scrit là ha vigur essenziala, surtut sche las decisiums vegnan prendidas quasi a l'unanimitad naziunala sco 1938.

La Rumantschia n'ha betg reposà sin las arbajas ils davos 60 onns. La situaziun dal rumantsch, ses dretg e sia stima dattan curaschi, malgrà la situaziun precara da minoritads en la societad globalisada. L'avegnir avain nus oz da furmar gist sco 1938. Nus essan sin via da vegnir d'accord en il pli impurtant punct: Salvar las atgnadads regionalas e s'unir per concentrar nossas forzas cun in linguatg scrit e cun medias surregionalas ch'uneschan nus sur ils cunfins interns. Quai astga far speranza, era sch'ils dis da gloria èn passads.